

Kohtulahendite kogumik

Kohtuasi C-146/14 PPU Bashir Mohamed Ali Mahdi

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Administrativen sad Sofia-grad)

Viisa-, varjupaiga-, sisserände- ja muu isikute vaba liikumisega seotud poliitika — Direktiiv 2008/115/EÜ — Liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine — Artikkel 15 — Kinnipidamine — Kinnipidamise pikendamine — Haldus- või kohtuasutuse kohustused — Kohtulik kontroll — Kolmanda riigi kodaniku isikut tõendavate dokumentide puudumine — Väljasaatmisotsuse täitmist takistavad asjaolud — Asjaomase kolmanda riigi saatkonna keeldumine isikut tõendava dokumendi väljastamisest, mille alusel saaks selle riigi kodaniku tagasi saata — Pögenemise oht — Väljasaatmise mõistlikkus — Koostöö puudumine — Asjaomase liikmesriigi võimalik kohustus väljastada isiku staatust kajastav ajutine dokument

Kokkuvõte – Euroopa Kohtu otsus (kolmas koda), 5. juuni 2014

1. Piirikontroll, varjupaik ja sisseränne — Sisserändepoliitika — Riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine — Direktiiv 2008/115 — Väljasaadetava kinnipidamine — Kinnipidamise võimalik pikendamine — Pärast esialgse kinnipidamise maksimaalse tähtaja lõppemist tehtud otsus — Otsus, mis peab olema kirjalikus vormis akt, milles oleks esitatud faktilised ja õiguslikud asjaolud

(Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artiklid 6 ja 47; Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115, artikli 15 lõiked 2, 3, 5 ja 6)

2. Piirikontroll, varjupaik ja sisseränne — Sisserändepoliitika — Riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine — Direktiiv 2008/115 — Väljasaadetava kinnipidamine — Kinnipidamistingimuste läbivaatamine mõistlike ajavahemike möödudes — Menetluskord, mida liidu õigus ette ei näe — Liikmesriikide pädevus

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115, artikli 15 lõige 3)

3. Piirikontroll, varjupaik ja sisseränne — Sisserändepoliitika — Riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine — Direktiiv 2008/115 — Väljasaadetava kinnipidamine — Kinnipidamise võimalik pikendamine — Kinnipidamise pikendamise taotlust lahendava kohtuasutuse kohtuliku kontrolli ulatus

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115, artikli 15 lõiked 3 ja 6)

4. Piirikontroll, varjupaik ja sisseränne — Sisserändepoliitika — Riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine — Direktiiv 2008/115 — Väljasaadetava kinnipidamine — Siseriiklikud õigusnormid, mis lubavad kinnipidamist pikendada üksnes isikut tõendavate dokumentide puudumisel — Lubamatus

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115, artikli 15 lõiked 1 ja 6)

5. *Piirikontroll, varjupaik ja sisseränne — Sisserändepoliitika — Riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine — Direktiiv 2008/115 — Väljasaadetava kinnipidamine — Kinnipidamise võimalik pikendamine — Koostöö puudumine — Mõiste*

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115, artikli 15 lõike 6 punkt a)

6. *Piirikontroll, varjupaik ja sisseränne — Sisserändepoliitika — Riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine — Direktiiv 2008/115 — Väljasaadetava kinnipidamine — Kolmanda riigi kodanik, kellel puuduvad isikut tõendavad dokumendid ja kelle siseriiklik kohus on vabastatud, kuna tema väljasaatmine ei ole enam mõistlik — Kohustus väljastada elamisluba või luba, mis annaks riigis elamise õiguse — Puudumine — Kohustus anda nimetatud kodanikule kirjalik kinnitus tema olukorra kohta*

(Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115, artikli 15 lõige 4)

1. Direktiivi 2008/115 ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel artikli 15 lõikeid 3 ja 6 koostoimes harta artiklitega 6 ja 47 tuleb tõlgendada nii, et kolmanda riigi kodaniku esialgse kinnipidamise maksimaalse tähtaja lõppemisel pädeva asutuse iga otsus, mis puudutab kinnipidamisele järgnevat tegevust, peab olema kirjalik akt, mis sisaldab selle otsuse aluseks olnud faktilisi ja õiguslikke asjaolusid.

Ainus direktiivi 2008/115 artiklis 15 sõnaselgelt ette nähtud nõue kirjaliku akti tegemise kohta on sätestatud selle artikli lõikes 2, nimelt et kinnipidamine otsustatakse kirjalikult koos faktiliste ja õiguslike asjaolude esitamisega. Seda kirjaliku otsuse tegemise nõuet tuleb mõista nii, et see viitab kindlasti kõikidele kinnipidamise pikendamist puudutavatele otsustele. Siiski ei nõua selle direktiivi artikli 15 sätted perioodiliste läbivaatamiste kohta kirjaliku akti võtmist. Asutused, kes nimetatud direktiivi artikli 15 lõike 3 esimese lause alusel vaatavad mõistlike ajavahemike möödudes läbi kolmanda riigi kodaniku kinnipidamise, ei ole kohustatud iga läbivaatamise korral võtma vastu sõnaselge kirjalikus vormis akti, milles oleks esitatud selle akti aluseks olnud faktilised ja õiguslikud asjaolud.

Seega, kui asutus, mis teostab läbivaatamismenetlust selle direktiivi artikli 15 lõikes 5 lubatud esialgse kinnipidamise maksimaalse tähtaja lõppemisel, teeb kinnipidamisele järgneva tegevuse osas otsuse, peab ta selle otsuse vastu võtma kirjaliku põhistatud aktina. Nimelt sellisel juhul toimuvad kinnipidamise läbivaatamine ja kinnipidamisele järgneva tegevuse osas otsuse langetamine samas menetlusetapis. Järelkult peab see otsus vastama direktiivi 2008/115 artikli 15 lõikes 2 sätestatud nõuetele. Niisugune otsus tehakse igal juhul kohtuasutuse järelevalve all vastavalt nimetatud direktiivi artikli 15 lõikele 3.

(vt punktid 44, 47–49, 52 ja resolutsiooni punkt 1)

2. Liidu õigusega ei ole vastuolus see, kui siseriiklikud õigusnormid, tagades põhiõiguste järgimise ja liidu õigusnormide täieliku tõhususe, näevad ette, et asutused, kes direktiivi 2008/115 ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel artikli 15 lõike 3 esimese lause alusel vaatavad mõistlike ajavahemike möödudes läbi kolmanda riigi kodaniku kinnipidamise, on kohustatud iga läbivaatamise korral võtma vastu sõnaselge kirjalikus vormis akti, milles oleks esitatud selle akti aluseks olnud faktilised ja õiguslikud asjaolud. Niisugune kohustus tuleneks üksnes siseriiklikust õigusest.

(vt punktid 50 ja 51)

3. Direktiivi 2008/115 ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel artikli 15 lõikeid 3 ja 6 tuleb tõlgendada nii, et kontroll, mida kolmanda riigi kodaniku kinnipidamise pikendamise taotlust menetlev kohtuasutus peab läbi viima, peab sellel asutusel võimaldama teha juhtumipõhiselt sisulise otsuse asjaomase kodaniku kinnipidamise pikendamise, selle leebemate meetmetega asendamise või asjaomase isiku vabastamise kohta, kuna see asutus on pädev otsust langetama ka haldusasutuse esitatud asjaolude ja tõendite ning menetluse käigus esitatud võimalike asjaolude, tõendite ja seisukohtade põhjal.

Kinnipidamise pikendamise taotlust lahendav kohtuasutus peab saama otsustada kõigi asjassepuutuvate faktiliste ja õiguslike asjaolude üle, et teha kindlaks, kas kinnipidamise pikendamine on direktiivi 2008/115 artiklist 15 tulenevaid tingimusi arvesse võttes põhjendatud, mis eeldab iga üksikjuhtumi faktiliste asjaolude põhjalikku hindamist. Kui esialgne kinnipidamine ei ole nende nõuete pinnal enam õigustatud, peab pädeval ametiasutusel olema võimalik oma otsusega asendada haldusasutuse või vajadusel esialgse kinnipidamise otsuse teinud kohtuasutuse otsuse, ning otsustada asendusmeetme määramise võimaluse või asjaomase kolmanda riigi kodaniku vabastamise. Sel eesmärgil peab kinnipidamise pikendamise üle otsust langetav kohtuasutus võtma arvesse nii esialgse kinnipidamise määranud haldusasutuse esitatud faktilisi asjaolusid ja tõendeid kui ka asjaomase kolmanda riigi kodaniku võimalikke seisukohti. Lisaks peab ta saama uurida kõiki muid otsuse langetamiseks vajalikke tõendeid, kui ta neid vajalikuks hindab. Siit ilmneb, et kohtuasutuse pädevus kontrolli raames ei tohi mingil juhul olla piiritletud üksnes nende tõenditega, mida esitab asjaomane haldusasutus.

(vt punktid 62, 64 ja resolutsiooni punkt 2)

4. Direktiivi 2008/115 ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel artikli 15 lõikeid 1 ja 6 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus niisugused siseriiklikud õigusnormid, mille kohaselt võib esialgse kinnipidamise kuuekuulist perioodi pikendada üksnes seetõttu, et asjaomasel kolmanda riigi kodanikul puuduvad isikut tõendavad dokumendid. Ainult siseriikliku kohtu ülesanne on asjaomase kolmanda riigi kodaniku kinnipidamise pikendamise üle otsustades hinnata juhtumipõhiselt kõnealuse olukorra faktilisi asjaolusid, tegemaks kindlaks, kas võib selle kodaniku suhtes tõhusalt kohaldada leebemat meedet või esineb tema põgenemise oht.

(vt punkt 74 ja resolutsiooni punkt 3)

5. Direktiivi 2008/115 ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel artikli 15 lõike 6 punkti a tuleb tõlgendada nii, et kolmanda riigi kodaniku puhul, kellel puudub isikut tõendav dokument, mis oleks võimaldanud teda asjaomasest liikmesriigist välja saata, on tegemist koostöö puudumisega selle sätte tähenduses üksnes juhul, kui nimetatud kodaniku käitumise uurimisest kinnipidamise ajavahemikul ilmneb, et viimane ei ole väljasaatmisel teinud koostööd ja on tõenäoline, et tema käitumise tõttu kestab see toiming ettenähtust kauem.

Lisaks nõuab direktiivi 2008/115 artikli 15 lõige 6, et enne asjaomase kolmanda riigi kodaniku koostöö puudumise hindamist peab asjaomane ametiasutus olema võimeline näitama, et hoolimata nende mõistlikest jõupingutustest kestab väljasaatmine ettenähtust kauem, mis eeldab seda, et kõnealune liikmesriik teeb aktiivselt pingutusi selle nimel, et nimetatud kodaniku isikut tõendavad dokumendid väljastataks.

Tuvastamaks seda, et asjaomane liikmesriik on teinud väljasaatmise toimumise nimel kõik mõistlikud jõupingutused ning et puudub koostöö asjaomase kolmanda riigi kodanikuga, tuleb kogu esialgse kinnipidamise ajavahemikuga seotud faktilisi asjaolusid üksikasjalikult uurida. Niisugune uurimine kujutab endast faktiküsimust, mis ei kuulu Euroopa Kohtu pädevusse ELTL artikli 267 kohases menetluses ja jääb siseriikliku kohtu ülesandeks.

(vt punktid 83–85 ja resolutsiooni punkt 4)

6. Direktiivi 2008/115 ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel tuleb tõlgendada nii, et pärast seda, kui siseriiklik kohus on vabastanud kolmanda riigi kodaniku, kuna tema väljasaatmine ei ole enam mõistlik selle direktiivi artikli 15 lõike 4 tähenduses, ei saa liikmesriiki kohustada väljastama autonoomset elamisluba või mõnd muud luba, mis annaks riigis elamise õiguse sellele kodanikule, kellel puuduvad isikut tõendavad dokumendid ja kes ei ole neid saanud oma päritoluriigist. Siiski peab see liikmesriik niisugusel juhul andma nimetatud kodanikule kirjaliku kinnituse tema olukorra kohta.

(vt punkt 89 ja resolutsiooni punkt 5)